

רפתות מספרות על העברת עוברים

יוסי מלול - משק הבקר והחלב
hmb-malul@icba.org.il

העברת עוברים קיימת ברפתות שנים רבות. המהלך יזע הצלחות וגם לא מעט כישלונות. רפתנים ניסו והפסיקו ויש גם אלה שמאמינים בעניין לטווח ארוך ומוכנים לנסות שוב ושוב, בצורה כזו וגם אחרת. הרבה תכונות נחוצות כדי לשרוד לאורך שנים וללוות את דרך החתחתים: אמונה, רצון, מקצוענות, שיתוף פעולה, התמדה, דיוק והכרה עמוקה, שכל הזמן צריך לנסות ולהתקדם. שמענו כמה משקים שעשו זאת, את החיוכים מההצלחות וגם קצת מהתסכולים ומהכישלונות.

רפת גל-ים

מעביר רק את מה שיאון מבקשים. האגודה מטלפנת לרפת והוא מכין את התורמת-העתודה וגם כמה אומנות ומקווה שהכול יעבור בשלום ובהצלחה. כך אין עלות על הרפת, רק סיכוי להרוויח בנות מהפרות הכי טובות בעדר.

בהתחלה היה קשה וגם איבד כמה פרות תורמות עם בעיות פוריות שייתכן ונגרמו מכל ההתעסקות, אך בשנים האחרונות, הוא מזהה תהליך מתמיד של שיפור והתקדמות. שיאון מתייחסים ברצינות לנושא, משקיעים הרבה, ונותנים שירות מעולה.

"בשנה האחרונה הכין פרות עתודות על פי בקשת שיאון, 5 פרות נתנו מעט עוברים אם בכלל, ואילו פרה אחת, מעולה מאוד, נתנה 18 עוברים!"

אלון צוקרמן מנהל את הרפת המשותפת (של הקיבוצים החותרים, להבות חביבה וכפר גליקסון) ועוד בהיותו מרכז הרפת בהחותרים האמין ועשה העברת עוברים. אלון לא מאמין בהזרעה עם פרי חו"ל ברפת הבודדת, כי מהם אפשר להזריע מעט פרות ועגלות וכמה מהן באמת טובות ונשארות בעדר לאחר מכן? לא שווה את ההשקעה. פרי ישראל שמטופחים בצורה ממוקדת על ידי ארגון גדול כמו שיאון, הם אלה שיעשו את העבודה.

אלון עתיר כישלונות ותסכולים, אך גם הצלחות מעודדות שנותנות לרפת את הכוח להמשיך הלאה ולנסות עונה אחר עונה. עד כה הוא

רפת גל-ים

אלון צוקרמן ביום עיון ברפת

חריפה כמו אצלנו.

חזרתי לרפת מסילות ושוחחתי עם דוד ועם ד"ר יוסט וביחד קיבלנו החלטה לנסות עם קבוצה של פרות שיש להן מעט חלב ואומדן הורשה בינוני ומעלה ונכין מהן בנק עוברים.

התחלנו בדצמבר 2008 עם 4 פרות ולשמחתנו לא היה גבול, כאשר "על המכה הראשונה", פרה אחת נתנה 29 עוברים טובים! עם הפר האמריקאי פלנג' שהוא פר מצוין. קיבלנו תאבון וזה נתן לנו כוח ומוטיבציה להמשיך. הפרות האחרות נתנו ממוצע 4-3 עוברים לפרה. היות והפרות היו יבשות משכנו עוד 4-3 סיבובים לפרה ובנוסף לכך, הכנו גם 2 עגלות עם אומדן הורשה גבוה וקיבלנו 6 ו-3 עוברים - הצלחה יפה, לכל הדעות.

לשמחתנו לא היה גבול, כאשר "על המכה הראשונה", פרה אחת נתנה 29 עוברים טובים! עם הפר האמריקאי פלנג' שהוא פר מצוין

הרפת

נבנתה ב-1940. כאן שכן מכון החליבה הראשון, שהחליבה בוצעה בו במכונה ניידת. במכון היה מיכשוד להכנת מוצרי חלב וארגון קירוד שייצר בלוקים של קרח לציון החלב. בתחתית ארגון הקירוד נבנה מחבוא לנשק - "סליק".

רפת מסילות

מה קורה עם העוברים?

עשינו השתלה חמה באומנות שהכנו ויש לנו כבר 6 עגלות בהיריון וחלקן עתידות להמליט כבר בקרוב. יש לנו כ-50 עוברים בבנק בשיאון, היות ועשינו העברה פרטית שילמנו 8,500 ₪ ל-4 הפרות ולבסוף התחלקנו עם שיאון בעלויות והם קיבלו מחצית מבנק העוברים. העוברים יושלתו בעונה הקרובה בעגלות אומדן נמוך וכך נשביח את העדר במהירות.

מה התכניות לעונה הקרובה?

אנחנו רוצים לעשות העברת עוברים בהיקף גדול ולשם כך איתרנו פרות עם אומדן הורשה גבוה והן בסוף התחלובה ועם מעט חלב. עשינו בדיקות אולטרה-סאונד עם ד"ר יוסט ונכין מהן בנק עוברים פרטי

הזרענו בעגלות שהיו מוכנות ו-4 מתוך 7 נכנסו להיריון. את יתרת העוברים הקפאנו ובמועד אחר הושתלו עוד 7 עוברים שתוצאתם 3 הריונות, בנוסף השתילו ברפת אחרת ויש 2 עגלות הרות מהעוברים. לפרה הזו יש כבר בן בשיאון וכיום הפרה לא נחלבת יותר ונחה בנחת - בקיץ לא עושה כלום ובחורף היא עובדת בין דצמבר למרץ. עדיין אין הרבה פרות שנשארו בעדר כתוצאה מעברת עוברים, אבל בשיאון יש 2-3 פרים מהעברת עוברים בגלים וברפת עצמה יש 2 נחלבות, כמה עגלות ולא מעט הריונות. הלקחים:

1. מועד ההזרעה - הפרות שלנו עתירות תנובה ויש עליהן עומס גדול, הן לא מסתדרות עם עומס חום והלקח החשוב שלי הוא - לא להתחיל לפני חודש דצמבר. בחודשים קודמים לא היו לנו הצלחות.
2. פרה יבשה - אין על הפרה עומס ייצור וסיכויי ההצלחה טובים יותר ולכן שווה לקחת פרה מעולה שלא התעברה וסיימה להיחלב ועליה לבצע את כל הדרך הארוכה של פרה תורמת. במקום להוציא אותה לבשר.
3. הקפדה ודיוק - העבודה בהכנת התורמות והאומנות היא לא עבודה קשה, אבל מחייבת התעסקות, התמסרות ודיוק. רצוי שזה יהיה אדם אחד או שניים קבועים שלומדים ואוהבים את הנושא, והם יבצעו את כל התהליך.
4. פרות פרטיות - בוצע פעם אחת על פרה טובה מאוד גנטית שסיימה להיחלב.
5. הקפאה והפשרה - בוצע פעם אחת עם התעברות סבירה ויהיה לכך המשך.
6. פר מתאים לעגלות - לאחרונה איבדתי עגל ובהמשך גם את המבכירה, כי השתלנו עם פר טוב, שלא בהכרח מתאים לעגלות וכך יצא עגל גדול וההמלטה הייתה קשה מאוד. צריך להימנע מפרים עם ולדות גדולים, ולשים לב מאוד על תהליך סוף ההיריון וההמלטה.

לסיכום - אלון מפרגן מאוד לצוות שיאון על המקצוענות, המסירות וההקדשה העצומה. בצד ההצלחות יש גם כישלונות, שהם כנראה חלק מהתהליך עצמו. גם בעתיד ימשיך לעבוד עם הטכנולוגיה כי היא חלק מהדרכים להשביח את העדר ולהעצים את הערך הגנטי שלו.

רפת מסילות

אדו מסניק מנהל את הרפת מזה שנים ומחפש את הדרכים לשיפור ולהתקדמות. לאחר פגישה אקראית עם הנושא, החליט להיכנס לעניין בכל הכוח ואף רואה הצלחה רבה בתהליך שיש לו פוטנציאל עצום להאצת הערך המקצועי והכלכלי של העדר בבית.

כמה שנים אתה נמצא בתהליך העברת העוברים?

לפני כשנה וחצי הדרכתי רפתנים בברזיל ושם שמעתי לראשונה על העברת עוברים כאמצעי לקבלת שיפור פוריות הקיץ, הם טענו לתוצאות טובות של 50% התעברות ושיאיפה ליותר מכך. עומס החום בברזיל דומה למה שיש בישראל, אם כי לח יותר ובעיית הייצור בקיץ

להשתלה במועדים שונים, בהתאם לצרכים של הרפת.

אדו רואה בהעברת העוברים מהלך טכנולוגי מאיץ התקדמות ויש לו כמה לקחים שראויים ללמידה

1. פרות תורמות יבשות - אלו פרות רגועות ללא לחץ של ייצור חלב ויש להן היכולת להפיק הרבה יותר פעמים בעונה וגם יותר עוברים בשטיפה.

2. עלות אחזקת יבשה - יש לערוך את החשבון המפורט כדי ללמוד כמה עולה להחזיק פרה יבשה, כדי לדעת וגם להתחשבן עם שיאון.

3. עבודה בהיקף גדול - רצוי לעבוד עם 4-6 פרות כדי לפזר את הסיכון ולאפשר קבלת עוברים בכל מקרה. זה גם מייצל את עבודת יחידת העוברים, ביום העבודה שמקדישים לרפת.

4. פסיכולוגיה של הרפתן - הרבה פרות וגם שפע אומנות מבטיחות הצלחה בסיסית ומעלה זיה נותן אנרגיות ורצון להמשיך. מעט פרות מגדילות את הסיכון לאכזבה ולתסכול.

5. פרות מתאימות - כנראה שלא כל הפרות מתאימות לתהליך ההכנות והשטיפה ויש להתמקד באלו שמגלות הסתגלות לתהליך.

6. ליווי אולטרה-סאונד - כדי להבטיח את הכנת הפרה למועד התחלת התהליך. רצוי להתחיל בדצמבר אם כי ניתן אחרי בדיקה, לעשות זאת כבר בנובמבר, לאחר הקיץ.

7. איכות העובד - יש להקצות לתהליך רפתן מנוסה, קבוע, בעל מוטיבציה לנושא שהוא גם קפדן ודייקן. חלק מהכישלונות נובע מקיצורי דרך ומחסור הקפדה על הפרוטוקול.

אדו מאמין מאוד בטכנולוגיה של העברת העוברים ככלי ממשקי לשיפור הערכים הגנטיים של העדר הבודד ומתכוון להעמיק בנושא, בהיבטים שונים, בעונות הקרובות.

רפת שמואלי בציפורי

האחים, שמוליק ואריק שמואלי, נושמים רפת בכל רגע במשך היממה ומעורבים מאוד בכל מה שקורה ברפת המשפחתית המשותפת. את החלב הם משווקים למחלבת שטראוס ושם הם זוכים לפרסים שונים, פעם אחר פעם.

גם בתחום הטיפול הם מקדמים את העדר באופן עקיב ויש להם קבלות רבות בהצלחה

מדיניות הטיפול וההזרעה

יש להם מה לומר בנושא הטיפול והם מלווים אותו מקרוב. התכונות המרכזיות שהם רוצים לטפח אליהן הן בעיקר, תכונות ייצור, וכיום מחפשים פרים משפרי עטין ואף נותנים להם עדיפות בשימוש. מבנה העטין השתפר מאוד, אבל יש עוד דרך לעבור בתהליך המיון והוצאת הפרות. זה נובע מהלקח של עגלות שהמליטו עם עטין רחב וקשות חליבה.

שמים דגש על רגליים, עטין, פוריות ומוצקים בחלב. ובעיקר חלבון, כי חלב יש והרבה.

מדיניות ההזרעה מתואמת עם תכנת "נטע" של נעה חוץ מפרות העתודה שבהן שיאון בוחרת את הפרים. ההתלבטות היא בין הפרים שהתכנה ממליצה.

העברת העוברים

תפיסת העולם היא שאם יש פרה טובה בעדר, לא ברור מה יקרה איתה מחר או בתחלובה הבאה, לפיכך יש לעשות מאמץ ולשכפל אותה עם ההצלחות שלה. יש לנו עתודה אחת מאוד מוערכת "נעה 667", ייבשנו אותה והיא נחה כל הזמן ואף משמינה קלות.

כל התפקיד של נעה הוא לתת עוברים. עושים לה 3 שטיפות במהלך העונה ועד היום יש לה שושלת נרחבת: 7 עגלות חיות בעדר, 4 עגלים לטיפול ויש עוד 2 הריונות. העגלות עדיין צעירות ולא ידוע מה יצא מהן. בשיאון יש שני פרים אחרים שעובדים (שארס ועוד אחד).

לנעה יש 3 בנות שנחלבות בעדר ומתוכן 2 עתודות, גם הנכדה שלה (מס' 49) היא עתודה ויש לה אומדן של 2,900 מעל לממוצע העדר. חמ"מ מתוקן הוא בסביבות 15,000 ק"ג, כיום היא מבכירה ביובש.

שושלת נעה 667

65
עתודה

938

866
עתודה

מבכירה
לא הרה

3 זכרים

49
עתודה

117
בהיריון

122
בהיריון

2 עגלים של 667 ו-2 עגלים של 866
הועברו לפריית שיאון

איך מתבצע התהליך

בכל שטיפה בוחרים 5-6 אומנות שהן, בדרך כלל, עגלות כי ההתעברות שלהן טובה יותר. נותנים להן טיפולים לסנכרון בהתאם ללוח הזמנים הרצוי. 10 עוברים ראשונים שלנו והם מושתלים באומנות ומתוך ה-10 נקלטו 4 עוברים ויש הריונות. שבוע אחרי ההורמונים מגיעה יחידת

זהו הערך המוסף של העברת העוברים: השתלת העוברים בעגלות בעלות ערך גנטי נמוך נותנת אפשרות לבחון אותן כמבכירות, לפני שמחליטים על עתידן בעדר.

כמובן שהעברת העוברים מהפרות היותר טובות בעדר, היא אחת הדרכים היעילות יותר לטיוב הערך הגנטי של העדר. אין זה הכרחי לבחור את הפרות בעלות הערך הגנטי הגבוה ביותר בעדר. הפרות הנמצאות במקומות 5-10 בצמרת הן טובות במידה לא פחותה. הפרות המתאימות לשימוש בטכניקת שטיפת העוברים הן פרות מצטיינות, אשר התחלובה שלהן השתבשה מסיבה כלשהי (הפלה, דלקת עטין, מחלה מטבולית ושאר מרעין בישין), וכנראה שהרפתן לא ימשיך ויזריע אותן היות והן לא יצדיקו את עצמן כלכלית במשך 280 הימים הבאים. ייבוש הפרות (במקרה ואין הן מייצרות מספיק חלב) ושטיפת עוברים, מאפשרת השארה של הגנים של פרות אלו ו"ייצור" פרות משובחות לעתיד.

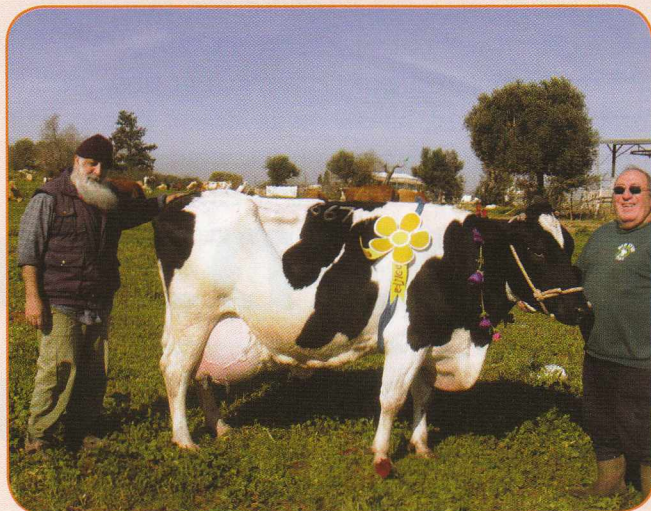
אין זה הכרחי לבחור את הפרות בעלות הערך הגנטי הגבוה ביותר בעדר. הפרות הנמצאות במקומות 5-10 בצמרת הן טובות במידה לא פחותה

נו-שיהיה ונו-כבר - שתי עגלות מהעברת עוברים ברפת דרום

דוגמה מוצלחת לפרה שכזו היא נצח 4475, בת אבשה*שרש, אשר בתחילת התחלובה השלישית שלה סבלה מקטוזיס. מפחד שזו תהיה התחלובה האחרונה שלה הוחלט להעבירה שטיפות עוברים. היא עברה 3 שטיפות תוך כדי תחלובה שבה נתנה 16,000 ק"ג חלב. נולדו לה שש עגלות משלושה פרים שונים. בתמונה המבכירות "נו שיהיה" 7636 ו"נו כבר" 7638, בנות הפר ההולנדי ראפאל.

שטיפות העוברים ברפת דרום הועילו לשיפור המטען הגנטי של העדר. ■

נעה בציפורי עם שמוליק ואריק

העוברים של שיאון והם שוטפים את הפרה, בודקים במיקרוסקופ ברפת ואת העוברים הטובים משתילים חם באומנות. קרה שלא היו מספיק אומנות והם הקפידו את העוברים ואף קיבלנו 2 הריונות מעוברים מוקפאים. עם ההצלחות יש גם "פקשוישים" ואני חושב שזה בגלל ההורמונים, התרגלתי להרבה עוברים ואני רוצה יותר.

תמשיכו לעבוד עם העברת עוברים?

אנחנו עובדים כבר שנים עם היחידה להעברת עוברים והם חבר'ה רציניים ומקצועיים. הטכנולוגיה משתפרת כל הזמן והיא מאפשרת להשביח את העדר, להרים את הערך הגנטי של כל העדר. אנחנו במקום גבוה מאוד בחלב בעדר ובאמצעות העברת עוברים, אנחנו יכולים לבחור את הפרה ואת הפר ולהוריש את התכונות שאנחנו רוצים ובמהירות גדולה יותר מהטיפוח הרגיל של הזרעה מלאכותית. ■

שטיפת עוברים ברפת דרום

אורן שנר - רפת דרום, מנהל עדר

oresnir@hotmail.com

הפר בעל הערך הטיפוחי הגבוה ביותר הוא פר בשר. הוא מאפשר המשכיות ייצור של פרות פחות טובות, ללא המשך השושלת הגנטית שלהן. כמו כן, ההישנות שלו היא 100%. שלוחת העגלות היא בעייתית לשימוש בפר בשר.